

Ennätyksiä tavoittelemassa

(Tutsari 1/2003)

Citius, altius, fortius eli nopeammin, korkeammalle, voimakkaammin lieenee eräs ihmisen pohjimmaisista pyrkimyksistä. Pitää kilpailla muiden kanssa ja muita vastaan, saavuttaa tavoitteita, rikkoa ennätyksiä, tehdä mitä muut eivät ole ennen tehneet. Siitä voidaan ja onkin ehkä syytä keskustella, mihin tämä piirre ihmiskuntaa vie, mutta se on toinen tarina.

Pelishakissa kilpailullinen elementti on selvästi voimakkaampi kuin tehtäväshakissa, jossa ei kilpailla toista ihmistä vastaan. Tehtäväshakia kutsutaankin taideshakiksi ja lajissa keskitytään shakillisten ideoiden taiteellisiin toteutuksiin. Jotkut näistä ideoista on mahdollista esittää moninkertaisesti, jolloin niiden teho on mahdollisimman suuri. Tällöin saatetaan tavoitella tehtäväshakin ennätyksiä.

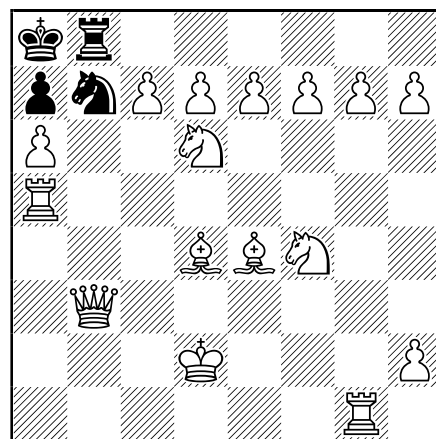
Millaisia nämä ennätykset voivat olla? Lyhyt vastaus on, että melkein millaisia vain. Aiheesta on kirjoitettu paksuja kirjoja, jotka useimmat käsittelevät rajattua tehtäväshakin osa-aluetta. Kaikki tehtäväshakin alueet kattavaa ennätyskirjaa ei tehtäväshakissa ole, eikä ehkä tulekaan. Sellaisen kokoaminen on periaatteessa mahdollista, mutta erinomaisen työlästä. Mutta ehkä yhteisin ponnistuksin internetin aikakaudella tämäkin voi toteutua.

On selvää, ettei yhdessä Tutsarissa pysty kuin hipaisemaan ennätysellisten tehtävien maailmaa. Jonkinlaisena rajauksena keskitymme kaksisiirtoisiin mattitehtäviin, ainakin tällä kerralla. Tästäkin alueesta löytyy yltäkylläisesti aineistoa, josta esimerkkitehtävien poimiminen on väistämättä subjektiivinen valinta. Mutta jostakin on lähdettävä liikkeelle, joten asiaan!

On aina ilo esittää suomalaistehtävä, ja tällä(kin) kertaa ansiokas sellainen. Kotimaista tuotantoa on klassinen ennätystehtävä, joka vastaa kysymykseen: ”montako eri alkusiirtoa voi olla kahden siirron mattitehtävässä?” Emil Luukkonen esitti vuonna 1936 tehtävällään vastauksen 117, jota ei tähän päivään mennessä ole onnistuttu parantamaan. Muutaman ratkaisun löytää kuka tahansa shakkisiirrot osaava, sillä jokainen valkean siirto johtaa mattiin 2. siirroksa!

Emil Luukkonen

Uusi Suomi 1936

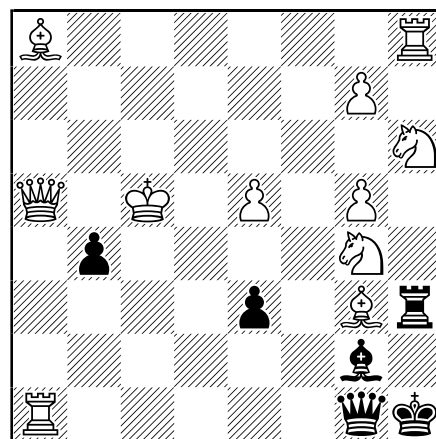

Asema on taitavasti laadittu, mistä esimerkkeinä olkoot vaikka 7. rivin sotilaat. Ne lisäävät vahvasti alkusiirtojen määrää, koska jokainen korotus eri napulaksi lasketaan eri siirroksi, onhan niiden jälkeen asema aina erilainen.

Entä montako erilaista mattisiirtoa on mahdollista esittää kahden siirron mattitehtävässä ilman *duaaleja*? Kysymys tarkoittaa sitä, että valkealla on ainoastaan yksi mattisiirto jokaiseen mustan siirtoon, joka torjuu alkusiirron luoman uhkauksen. Ellei uhkausta ole, niin asema on siirtopakko ja duaalittomuus edellyttää vain yhtä ainoaa mattisiirtoa jokaiseen mustan mahdolliseen siirtoon. Ennätys on hollantilaisen ennätystehtailijan nimissä.

Johan van Gool

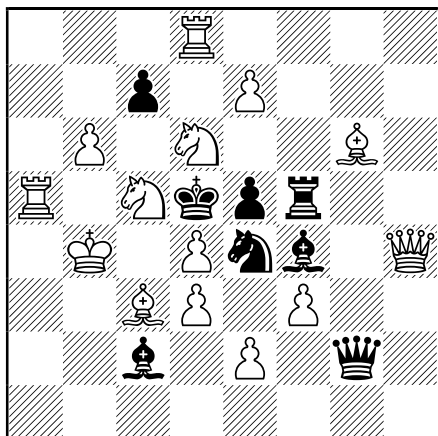
Journal de Genève 1977

Alkusiirto 1.Rf5! täydentää asetelman, joka on hie- man symmetrinen, mutta sinänsä kekseliäästi löydet- ty ja toteutettu. Uhkaus 2.Txh3 on torjuttavissa mo-

nella eri siirrolla, mutta valkean linjanappulat sijaitsevat tehokkaasti ja tekevät tehtävänsä. Montako mattisiirtoa voidaan tehdä yhdeltä ruudulta kahden siirron mattitehtävässä? Vastaus on kahdeksan, mikä voi aluksi tuntua paljolta, ja sitä se toki onkin. Tempu onnistuu käyttäen hyväksi pattereita, joihin olemme tutustuneet jo aikaisemmissa tehtävipalstoissa:

A.C. White & K. Hanneman
Skakbladet 1929

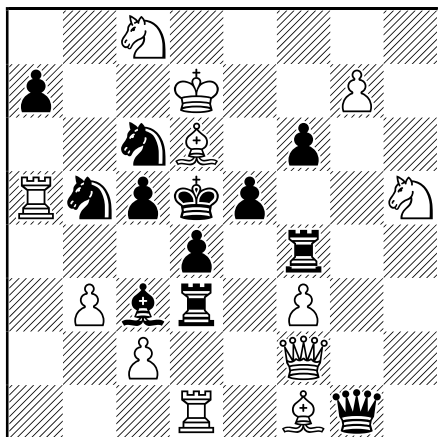
2#

14+8

Alkusiirto on sellainen, joka voidaan hyväksyä vain ennätystehtävissä, eli karkein mahdollinen 1.e8D! (2.Rdxe4#) ja mustan puolustuksia seuraa loput seitsemän mattia e4:stä.

Luontevana jatkoajatuksena voi pohtia sitä, montako puolustussiirtoa musta voi tehdä samalle ruudulle. Vastaus on yhdeksän, eikä toteutus ole ylivoimaisen vaikeaa. Moni laatija on uransa alussa käsitellyt tätä teemaa ainakin sormiharjoituksena. Suurta uutisarvoa tällaisilla tehtävillä ei enää ole, onhan yksi esimerkki peräti 80 vuoden takaa:

C.G.M. Watson
Melbourne Leader 1923

2#

12+12

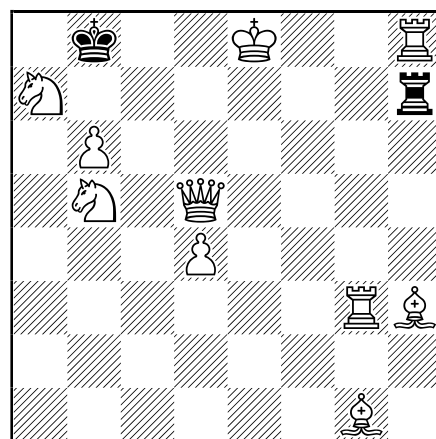
Seuraavan tehtävän alkusiirto on jälleen raaka, mutta silti varsin temaattinen jysähtäessään keskeiselle d4-ruudulle. 1.Dxd4+!

Nämä kaksi viimeistä tehtävää esittävät selvästi ennätystehtävien hyviä ja huonoja puolia. Yhtäältä niissä toteutetaan idea määrällisesti mahdollisimman tehokkaasti. Toisaalta taiteellista vaikutelmaa vähentää se, että tarkoitus on pyhittänyt keinot. Alkusiirrot ovat karuja ja tuskin laatijatkaan ovat olleet niihin tyytyväisiä. Mutta taide on usein saanut väistyä helpommin mitattavien arvojen tieltä.

Tämä ei ole kuitenkaan kritiikkiä laatijoita kohtaan, nämä tehtävät oli aikanaan ehdottomasti syytä laatia ja julkaista!

Oman ennätysryhmän muodostavat tehtävät, joissa tietty musta nappula tekee mahdollisimman monta eri siirtoa, joihin valkea vastaa eri mattisiirroilla. Hyvin siisti esitys on mustan tornin seitsemän siirtoa kauniissa asemassa. Sen suurin heikkous on alkuvaiheen torjumaton shakkimahdollisuus Txh8+, joka helpottaa ratkaisun löytämistä. Silti kelpo suoritus.

E.D. McQueen
Melbourne Leader 1924

2#

10+2

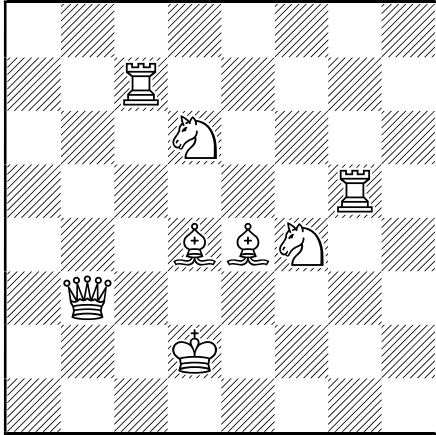
Alkusiirrolla 1.Lh2! valkea uhkaa 2.Tg7#. Mustalla on käytettävissään vain tornin siirrot, joihin jokaiseen seuraa erilainen mattisiirto.

Lopuksi askel kaksisiirtoisista laajemmille kentille. Oma mielenkiintoni on tehtävillä, joissa pitää asettaa nappulat laudalle toteuttamaan tiettyä ajatusta. Klassinen esimerkki tästä on kahdeksan kuningattaren sijoittaminen laudalle niin, etteivät ne ole toistensa vaikutuslinjoilla. Tämä lienee useille tuttu vaatimus – ja ellei ole, niin hauska kotitehtävä!

Toisenlainen asettelutehtävä on valkeiden upseerien sijoittaminen laudalle niin, että niillä on mahdollisimman monta siirtomahdollisuutta. Teoreettinen maksimi on 105 (K=8, D=27, T=14, L=13, R=8),

mutta sen saavuttaminen ei onnistu, nappulat tulevat toistensa tielle. Paras saavutus lienee 100 siirtoa, esimerkiksi seuraavalla tavalla:

M. Bezzel
Schachzeitung 1848

Tätä voi yrittää parantaa, mutta ei ole syytä pettyä, vaikkei onnistuisikaan...

RSM Jorma Paavilainen